

Aydede'den...

UYGUR KOCABAŞOĞLU

K-87

R. H. KARAY

Aydede, 2 Ocak 1922 ile 9 Kasım 1922 tarihleri arasında Pazartesi ve Perşembe günleri toplam 90 sayı yayınlanmış olan çatal dilli bir mizah gazetesiydi. Sahibi ve başyazarı Refik Halid (Karay) idi. Mihran Efendi'nin Sabah Matbaası'nda basılan bu dört sayfalık mizah gazetesini 100 paraya satılırdı.

Aydede, Milli Mücadele'nin kaderinin önemli ölçüde belli olduğu bir dönemde yayın hayatına başladı. Pek çok kişiye, kuruma ve bu arada Ankara'ya karşıydı. İstanbul'un "milliciler"ce ele geçirilmesinden sonra

Refik Halid'in yurt dışına çıkmasıyla Aydede de yayın hayatına son verdi.

Gazetenin 53'üncü sayısında (bir başka deyişle yayın hayatının ilk altı ayı sonunda) yer alan bir karikatürden, tüm yazar, çizer ve yönetici kadrosunun 13 kişi olduğunu öğreniyoruz. Buna göre Aydede'de, Haydar Bey, Selâhaddin Bey, İsmail Hakkı Bey, Ahmet Münif Bey, Rıfki Bey, Ramiz Bey, yani yarım düzineden fazla bir çizer grubu, çalışıyordu. Sürekli yazarları ise Osman Cemal Bey (Kaygılı), Filozof Rıza Tefvik (Bölükbaşı),

Abdülbaki Fevzi ve Refik Halid'di. Ayrıca Fazıl Ahmed (Aykaç), Yusuf Ziya (Ortaç), Orhan Seyfi (Orhon), Ercümen Ekrem (Talü) gibi adlara da sık sık rastlanıyordu.

Aydede, Ankara'daki yönetime karşı olan bir çevrenin görüşlerini yansıtmak açısından bugün bizim için değer taşıdığı gibi, dönemin siyasi ve edebî kişileri hakkındaki yazılı ve çizili portreleri açısından da incelenmeye değer bir mizah gazetesidir. Aydede'de çıkan Yazılardan bazı örnekler sunuyoruz.

Mahallât İsimleri

Cenab Şahabettin Bey'in *Peyam-ı Sabah* gazetesiyle vukubulan tavsiyesi üzerine şehremaneti atideki sokaklarının isimlerini şöylece tebdile karar vermiştir:

Yeni Sokak İsimleri

Yeni "Piyerloti" ve "Klodfarer" caddeleri bana İstanbul'daki bazı eski sokak isimlerinin zamana ve ricale göre tebdili fikrini verdi. Meselâ İcadiye diye bir mahalle vardır, bunu, nevicad olmasına kinayeten, Teşkilât-ı Esasiye Sokağı yapmalı ve (üç satırlık bir boşluk var; sansürce çıkartılmış olabilir) bunun gibi Cihangir'i Mustafa Kemal Paşa Mahallesi'ne tahvil ve Canbaziye Mahallesi'ni de -siyasî parendelerinden dolayı-Şehbender-i Mersum Sokağı suretinde tashihi pek muvafık olur. Fener'e civar bir Debbağ Yunus Mahallesi vardır ki Yunus'tan sonra bir Nadi ilâvesiyle Debbağ Yunus Nadi mahallesi ismini alması hiç fena olmaz. Mesela Zeyrek ismini değiştirmeye hacet yoktur, her zamanın bir, hatta birkaç zeyrek mollası bulunur! Yahud Molla Hüsrev, Molla Gürani mahallelerini, Molla Said, Molla Necmeddin tarzında yarı bir tâdille kabul etmelidir. Yakub Ağa ve Yahya Çelebi mahalleleri de aynı suretle Yakub Kadri Ağa ve Yahya Kemal Çelebi suretinde tebdil edilirse bir büyük nâsirle bir büyük şairin kadri a'lâ ve bilvesile edebiyatın mevkii tahkim edilmiş olur!

Kadıköy'ündeki Osman Ağa Mahallesi de ikba olunmalıdır: Lâkin Samsun'daki kahraman Osman Ağa hesabına... Atik Ali Paşa Mahallesi'ni de Paşa'sının hazfı (çıkartılması) ve Kemal'in ilâvesiyle, edebiyat-ı atika muhabbetine telmihen Atik Ali Kemal Mahallesi yapılmalıdır. Sorma Gir ve Çatma Mescid Mahalleleri Millet Meclisi Mahallesi suretinde tebdil edilmelidir. Sofular Mahal-

Balık Pazarı
Top Taşı
Tiryaki Çarşısı
Sahaflar
Şifa Havuzu
Topçular
Erenköy
Kuruçeşme
Bülbül Deresi
Zeyneb Hatun Mahallesi
Vezir Tekke
Kanlı Dere
Kızıl Toprak
Sulu Kule

Ahmed Rasim Bey Pazarı
Celal Nuri Bey Mahallesi
Ali Emiri Efendi Caddesi
Ali Kemal Bey Caddesi
Ahmet Haşim Bey Mesiresi
Sedat Simavi Bey Kariyesi
Yakub Kadri Bey Kasabası
Yahya Kemal Bey Kazası
Rıza Tevfik Bey Nahiyesi
Halide Edip Onbaşı Mevkii
Hürriyet ve İtilâf Mahallesi
İttihat ve Terakki Geçidi
Yoldaş Aralof Yaylası
Aka Gündüz Mahallesi

Tablo 1

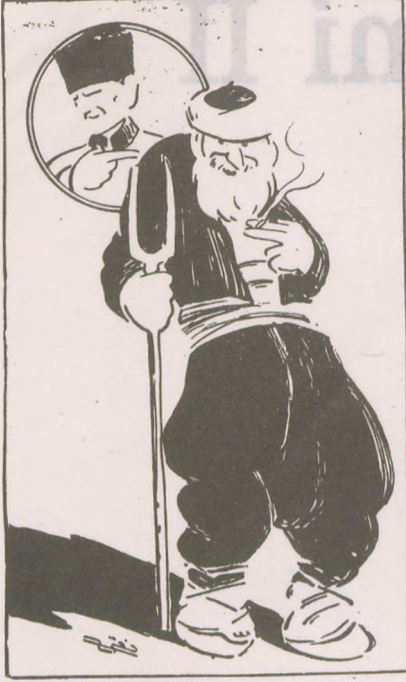
Ankara İstiklâl Mahkemesi Azasından / Kılıç Arslan (Aydede, Sayı 9, 30 Ocak 1922, s.2).

آقره استقلال محکمی اعضاسندن

فلاح آرسلان

« نوركياك ائمهني كويپدر . .
(ريس پانك نطقدن)

كويپدر — نيته بو بوغه وآرده اوئر باشنده زنده ائمه پانكيزي ياشد . .

Bir Mukabele / "Türkiye'nin Efendisi Köylüdür" (Reis Paşa'nın Nutkundan).

Köylü - Çiŕfte çubuğa biraz da onlar baks da biz de efendiliğimizi bilsek... (Aydede, Sayı 20, 9 Mart 1922, s.20).

lesi Hürriyet ve İtilâf Mahallesi ve Karagümrük'deki Derviş Ali Mahallesi Lider Sadık Mahallesi tarzında değişebilir. Deniz Abdal Mahallesi meşahir-i zamandan çoğunun ismiyle kabil-i tebdildir. Hubbyar ismi Mediha Hanım Mahallesi tarzında neden değiştirilmesin? Paşa Bahçesi haliyle bırakılmalıdır: Her zamanın değişmeyen bir paşası yok mudur? Boğaz Kesen Mahallesi'ne gelince bunu ben Mehmedçe Mahallesi yapmaktan münasibini göremiyorum!

Kirpi

Aydede, Yıl 1, Sayı 10, 2 Şubat 1922, s.2.

Yeni İsimler

Şimdi isimleri ihtisar ederek kullanmak moda olmuş. Bilfarz Nezihe denecek yerde "Nezo", Celile denecek yerde "Celo" deniliyor. Eskiden Anadolu'da isimlerin bu suretle ihtisarı bir teamül hükmüne geçmişti. Orada Mehmed'e "Memo" derler, Hasan'ı "Haso" diye çağırırlardı. Görülüyor ki yirminci asrın zarafet düşkünlüğü bizi biraz daha maziye avdet ettiriyor. Geçen gün isimlerin bu ihtisarını düşündüm. Olsun, Bilfarz Ali Kemal Bey'in ismi bu suretle bir inkılâb geçirse miri muhteremi "Alo" yahut "Aloş" diye çağırarak icab edecek, tabii Ali Kemal Bey'in de derhal "Aloş" ismine yakışır bir kılığa girmesi lâzım gelecek: Başta bir keçe külah, ayakta bol bir şalvar, bir elde mendil davulun gümbürtüsü-ne ayak uyduruyor...

Ebüzziya zade Hafız Velid Efendininki "Veli" olması icab edecek...

Ahmed Emin Beyin ismi bu gibi Anadolu'ya has lâkablara almasına müsait değildir.

Celal Nuri Bey bunda de cezriğe taraftar olduğu için isminin yalnız ilk harfini alacak "C" (cim) diyecek ve muarızları da derhal "...karnında bir nokta" yı yetiştirecekler.

Paris'deki Ferit Beye "firdöndü"lüğünden kinaye olarak sadece "fir" ihtisarı ne kadar yakışır!...

Hoca Zeynelabidin Efendi "Zeyno" oluyor. Düşündüklerimin içinde yalnız Mustafa Kemal Paşa'nınkini beğenmedim: Kaide-ten "Kemo" demek icab ediyor ki, kullanıla kullanıla mürur-u zaman ile "Kim o?" gibi bir şey olacak.

Aydede Yıl 1, Sayı 26, 30 Mart 1922, s.4.

Mesleğe Nazaran Yenilmesi İktiza Eden Taamların Bir Cetveli

Zabitlere
İmamlara
Polislere
Gazetecilere
Mabeyncilere
Askerlere
Babayiğitlere
Kitapçılara
Ali Kemal Beye
Falih Rifki Beye
Süleyman Nazif Beye
Fakirlere
Cenab Şehabettin Beye
Gazete Muhabirlerine
Telgrafçılara
Ahmed Cevdet Beye
Ahmed Rasim Beye
Hanım Kızlara
Şimendifencilere
İttihatçılara
Yardakçılara
Kuva-yı Milliyecilere
İtilâfçılara
Makinistlere
Mücevhercilere
İkrazcılara

Kılıç Balığı
İmam Bayıldı
Düdük Makarnası
Ankara Balı
Saray Lokması
Gaziler Helvası
Puf Böreği
Kağıt Helvası
Beyin Haşlaması
Dil Söğüşü
İşkembe Çorbası
Keşkül-ü Fukara
Şam Baklavası
Yalancı Dolma
Tel Kadayıf
Kuşkonmaz
Midye Dolması
Tavuk Göğsü
Demirhindi Şurubu
Beşkardeş Tatlısı
Piyaz
Kuvvet Hapı
Pişmaniye
Kazandibi
Elmasiye
Ziftin Peki

Tablo 2

Aydede, Yıl 1, Sayı 14, 16 Şubat 1922, s.4.

